

Almanac de Interlingua

Numero 96 – Martio 2018

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Sonetto del expectation

Reposa su cubitos	re · po · za · su · kú · bi · tos
Sur le grosse tabula	sur · le · gro · se · tá · bu · la
Le planca es tan' solide	le · plan · kães · tan · só · li · de
Como su san corpore	ko · mo · su · san · kór · po · re
De retro, le imagine	de · re · tro, · leĩ · má · gi · ne
Es talmente calide	es · tal · men · te · ká · li · de
Non pot'rea un homine	nom · po · tre · aũ · nó · mi · ne
Annullar le stimulo	a · nu · lar · le · stí · mu · lo
Brun, plus ben mahagoni	brun, · pluz · ben · ma · há · go · ni
Es su gambas stabile	es · su · gam · ba · s:tá · bi · le
Duo columnas nubile	dũo · ko · lum · naz · nú · bi · le
E sur illos, fulgide	e · su · ri · los, · fúl · gi · de
Duo massas de musculo	dũo · ma · saz · de · mús · ku · lo
E un promissa liquide	eũm · pro · mi · sa · lí · kwì · de

Sur le composition e le recitation del poema

Tote le versos de mi *Sonetto del expectation* ha cinque syllabas poetic e fini con un parola proparoxytone, il es dicer cuje accento tonic cade sur le antepenultime syllaba. Le lectura del poema es orientate per le linea al dextra de cata verso, que indica le pronunciation de cata syllaba poetic individualmente.

Io experimenta con le contraction de alcun syllabas atone, indicate per un apostropho. Iste contractiones, que servi a preservar le metrica correcte del versos, sempre incontrara last in un o plus linguas romanic natural. Contractiones innecessari, que non interfere con le metrica, es evitate.

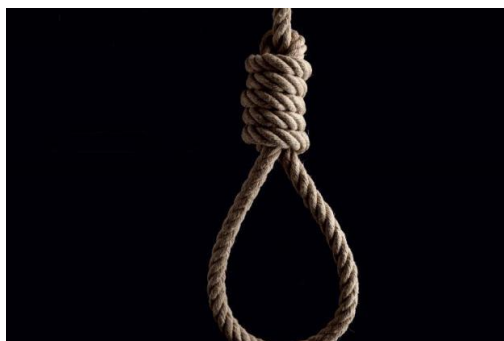
Regime de felicitate

Multe personas se suicida in paisas con regime comunista.

Tante vices repetite al longo de tante annos, iste sententia deveniva un veritate. Poc personas, in effecto, lo contesta, e como le statisticas official producte per le Union

Sovietic e altere pais es con su mesme orientation politic es poco credibile, il resta difficile convincer de que iste vision es forsan equivocata. Mesmo statisticas recente es fallibile, perque le suicidio tende a esser subreportate per pression cultural.

Ultra, il non existe ancora studios conclusive sur le ration per que alcun societates registra un quantitate de suicidios plus o minus elevate que alteres, de modo que on non dispone ancora de un explication incontestabile, capace de argumentar con autoritate contra le senso commun. Lo que sí es certe es que le homines se suicida con plus efficientia que le feminas, dunque le indices masculin es sovente le triplo del feminin.

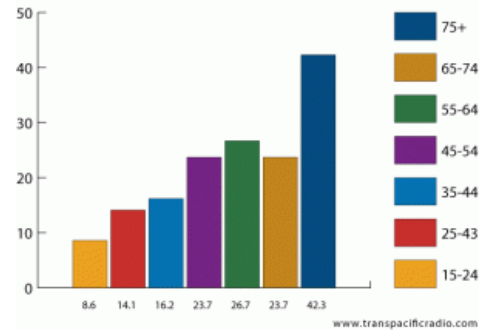

Il ha fontes que da Lithuania como le pais con plus alte indice annual de suicidios: plus que 30 pro cata gruppo de 100 mille habitantes. Le justification veni rapido al mente: il se tracta de un effecto retardate de decennios sub le comunismo sovietic. Ma Lithuania es hodie un democratia multo ben integrate al modo de vita europeu occidental, con bon indices socio-economic. Per que, allora, su indice de suicidios non se ha reduce desde le independentia? E per que Japon e Corea del Sud sempre ha registrate indices alte, illos que non ha imbraciate le comunismo e que, al inverso, es sovente citate como exemplos de developpamento sub le bandiera capitalista? Le indice sudcorean duplicava in le ultime decennio e es hodie le secunde le plus alte del mundo. Le suicidio es le principal *causa mortis* pro le personas con etate inferior a 40 annos e attinge millionarios, footballistas e cantores popular. Guyana anque habeva nulle contacto con le regime comunista, ma appare in le prime positiones de iste sinistre rankings, como anque Kazakhstan, iste sí submisso antea al systema imposito per Moscova.

Secundo le ranking del Organisation Mundial de Sanitare, le currente champion de suicidios es Sri Lanka, con indice 34. Con indices inter 10-11, figura pais diversissime como Canada, Australia, Suissa, Mali, Malawi, Djibuti, Cuba e Turkmenistan. Plus de suicidios que istes ha Francia, Nove Zelanda, le Statos Unite, Svedia e Sudafrica, con indices inter 11-12. Pais con problemas apparentemente plus grave ha indices ben plus basse, inter 3-7: Afghanistan, Libya, Syria, Iraq, Iran, Honduras, Grecia. In iste mesme gruppo es ancian satellites sovietic como Bosnia e Herzegovina, Albania, Azerbaijan, Armenia, Tajikistan, Georgia e Macedonia. In le continente sudamerican, apparentemente il non ha un explication sur per que Uruguay, Argentina e Chile presenta indices plus alte (15, 14 e 9, respectivamente) in comparation con Brasil, Colombia e Peru (totes con indice 6), considerante que le tres primes ha melior developpamento human que le tres ultimes. Equalmente, nulle analyse purmente logic explica per que Finlandia ha un indice tanto alte (14), in comparation con Danmark, Norvegia, Germania e Nederland, cuje indices proxime a 9 es practicamente equal que los de Sudan del Sud, Guinea-Bissau e Mauritania.

Suicides per 100,000 People in Japan, by Age Group

Desde 1970, policieros, jornalistas e voluntarios realiza un “chassa al cadavere” per le foreste Aokigahara, al base del Monte Fuji (al sinistra). Iste area de 35 km² deveniva celebre per le suicidios que eveni lá. Le numero exacte non se ha plus publicate desde 2003, quando se attingeva le marca de 100 casos annual. Japon ha un longe historia de suicidios per honor: non solamente le samurais e kamikazes, ma le hodieerne japoneses continua a considerar le suicidio un alternativa acceptable e mesmo brave ante certe difficultates impositas per le vita.

Un recerca pertinente per Richard Easterlin, professor de economia per le Universitate Southern California, era publicate in 2009 per le *Journal of Economic Behavior and Organization*. On investigava tunc si le regimes comunista e capitalista influeva sur le felicitate del personas. Le recercator afirma que le personas raramente mentiona le circumstantias politic quando illes responde sur lor benesser; le temas que les preoccupa vermente es lor familia, lor sanitate e le modo como lor tempore es consumite a fin de obtener pecunia pro viver. Easterlin discoperiva que, durante le transition del comunismo al capitalismo, augmentava le insatisfaction del citatanos con le travalio, le systema sanitari e le reguardo del infantes e ancianos, e in consequentia augmentava tamben le symptomas de tension social como le indices de divorcio, suicidio, violentia domestic e uso de drogas. Totevia, isto era compensate con un standard de vita material superior e con plus offerta de mercantias, lo que se monstrava un contribution positive pro le satisfaction del personas.

Easterlin studiava tredecze paisas que pertineva al bloco sovietic. In media, lor indices de felicitate comenciava a reverter se a partir de 1999, ma non haveva ancora recuperate le nivello anterior usque a 2005, quando lor PNB restava 25 per cento plus basse que durante le ultime annos del comunismo. Su studio verificava tamben que le nivellos de satisfaction era equivalente pro homines e feminas, e que le insatisfaction con le capitalismo era plus manifeste in personas con plus que 30 annos, qui ja haveva un carriera professional durante le epocha comunista e debeva submitter se a un deterioration de lor empleos e pensiones.

Le recercator admitte que le indice de satisfaction con le proprie vita non es un mesura exhaustive sur le benesser del personas, como tamben non lo es le simple calculo del conditiones material. Su studio se refere principalmente a un periodo de transition de approximativamente duo decennios inter le colapso del regime russe e le consolidation del nove statos national que ha surgite desde tunc. Il nos manca un continuitate a iste studio pro le periodo currente, ja sufficientemente alontanate del comunismo, mesmo si le discurso manicheista ancora resiste in tante debattos.

Secundo le OMS, se suicida annualmente 883 mille personas in tote le mundo. Iste numero supera le summa del mortos per guerras, homicidios e disastros natural, que occide 669 mille personas per anno. Le quantitate de suicidios augmentava 60% desde le decennio de 1970, e on crede que isto se debe in parte al stylo de vita urban: le sensation de solitude e le stress quotidian es factores que causa depression, un maladia

que a su turno impelle le tentativas de finir con le proprie vita. In Europa, Canada e le Statos Unite, le indice de suicidios augmentava inter 4,5 e 6,5 per cento desde le crise economic mundial initiate in 2008.

Foras de joco

Le offside – anque dicte impedimento o foras de joco – es parte del regulas original del football, que data del anno 1863. Totevia, illo era tunc ben differente de lo que on observa hodie: un jocator era considerate *off his side* (foras de su equipa) sempre que ille ultrapassava le linea del balla – basicamente le mesme regula adoptate per le rugby ancora hodie. Assi, le passes retro e le dribbles era le sol artificios valide pro avantiar verso le goal adversari, in un systema tactic que contava sur octo jocadores de attacco.

Ma non tote le scholas adoptava le regula del offside desde le initio. In Sheffield, on denominava *kick-throughs* al jocadores que se postava permanentemente proximo al goal del equipa adversari. Le offside provocava controversias inter le scholas usque 1866, quando se forgiava un compromisso verso le regulas de Cambridge, que ja utilisava le offside al minus desde 1848. A partir de tunc, un jocator positionate avante su proprie equipa pote recipere un passe, sub condition que al minus tres opponentes se incontra inter ille e le goal.

Mesmo con iste cambio, le football anglese remaneva a jocar se plus per dribbles que per passes. In 1872, quando per prime vice in historia duo selectiones national se confrontava, le angleses restava admirate con le joco de passes del scoteses, habituate a regulas minus restrictive sur le position del jocadores. Ma le resultado de iste match inaugural era 0-0, como anque lo era multe matches del liga anglese ipse, lo que instigava le liberalisation progressive del offside. Ja in 1873, on passava a considerar le momento de passe del balla, e non plus lo de su reception per le attaccante, pro determinar un offside. In 1903, un jocator qui non interfereva con le joco deveniva libere de un adjudication de offside per le arbitro. In 1907, le regula del offside perdeva effecto in le medietate defensive del campo, e in 1921 illo deveniva inexistente post un reposition lateral con le manos.

Non obstante, le equipas continuava a beneficiar se del *offside trap*, un tactica defensive que consiste in mitter adversarios foras de joco deliberatemente a fin de interromper un action offensive. Alcun equipas lo utilisava con tal insistencia que tote le joco deveniva compresse in un stricte banda in le medie-campo. Le quantitate de matches sin goals era ancora grande e anno post anno le publico anglese perdeva interesse in le liga local. Le saison 1924-25 finiva con media de 2,58 goals per match, considerate ridiculamente basse al epocha.

In 1925, le Football Association proponeva duo solutiones: reducir a solmente duo, in loco de tres, le numero de jocadores necessari pro provocar un offside; o introducir un linea a 40 yards del goal, ante le qual le offside non se producerea. Un sol match amical serviva de test, cata medietate jocate sub un regula, e al fin de illo le futuro del football era determinate: le prime proposition se considerava le melior.

In le saison sequente, le media de goals ascendeva a 3,69 per match e le nove regula se evaluava como un successo. Post poc tempore, totevia, le tactica de joco passava per un revolution que, in essentia, faceva le attaccantes retroceder verso le medie-campo. Verso le 1960s, le *offside trap* haveva volvite a predominar. Jocadores

plus ben nutrite e trainate marcava per zonas e le quantitate de goals habeva diminute novemente.

In le jocata cognite como *offside trap* o ‘trappa del impedimento’, le defensores (con uniforme jalne in le photographia in alto) abdica le marcacion e curre totes simultaneamente verso le centro del campo pro provocar le interruption del match.

Le arbitro Ken Aston, qui ja habeva proposita le uniforme nigre e le cartas jalne e rubie, conduceva un experimento in que un jocator non es foras de joco a minus que ille se incontra intra le area de goal adversari. Tres torneos se jocava sub iste regula in 1972: le cuppas Anglo-Italian e Watney e le Liga Metropolitan de London, iste ultime solo in su prime medietate. Le resultado non era satisfactori e le idea finiva abandonate in Anglaterra. In le mesme anno, le Liga Nordamerican, tunc in su quinte edition, implantava le *blue line*, un linea de offside a 35 yards del goal adversari que remaneva utilisate usque al extinction del liga.

Le mundial de 1990 in Italia era sterile a tal puncto que illo serviva de impeto pro un nove cambio al regulas del offside. Le prime alteration era permitir que le attaccante e le penultime defensor se incontra sur le mesme linea imaginari. In 1995, on establiva que le jocator foras de joco debe obtener un avantange real, e non solmente tentar obtener lo.

In 2005, un nove subtilitate determinava que le offside existe si un parte del corpore del jocator con le qual ille pote tocar legalmente le balla es avante le penultime defensor, lo que es academicamente precise, ma impossibile de esser verificate per le arbitros sin auxilio technologic. Passava a valer le principio *in dubio pro goal*: in caso de dubita del arbitros, le joco debe continuar. Malgrado iste determination, tamen, le arbitros sape que illes es multo minus criticate quando impedi goals legal que quando convalida goals illegal.

Alcun possibilitates remane sin esser testate, como per exemplo adjudicar un offside solmente si le receptor foras de joco colpa le balla al goal, ma non si ille lo passa retro o lateralmente. Durante que le offside se ha concepte como un regula necessari pro impedir le concentration de jocadores intra le area de goal, multe fans lo considera un obstaculo al fluiditate del joco e a un plus grande quantitate de goals. Il es simplemente irritante quando un jocator recipe le balla presso al bandieretta de corner e tote le attacco constructe per su equipa es immediatamente annullate per un sibilata, mesmo si nulle prospection de goal existe ancora. Le mesmo quando un goal es annullate, e

sovente mal annullate, perque un parte del corpore del attaccante se flagrava poc centimetros avante su opponente. Le question es: per que se permette al defensores simplemente dar un passo avante in loco de marcar, blocar, interceptar, de jocar football, al fin?

Al sinistra, un joculo representante un campo de football in que le *offside area* es demarcate como in le NASL, le liga nordamerican promote inter 1968 e 1984. Al dextra, un proposition plus recente e ancora non submitte a experimentos, con le area de impedimento reducte al area de goal e spatios lateral.

In le adresse <https://www.youtube.com/watch?v=uJEnwi7otu0> on incontra un video con duration de 8½ minutas sur un decision per penalties al stylo *old school*. On observa que le balla se position sur le “linea blau”, tamben utilisate pro delimitar le area offensive del campo ubi un offside poteva esser adjudicate.

Substantivos in apposition

Le *Interlingua Grammar* admittite le uso de substantivos composite formate per apposition, il es dicer le accrescimento de un secunde substantivo con valor adjective: *stato satellite, cellula matre, pais membro, pisce spada, caule flor, prince consorte, citate sede*.

Le linguas de controlo procede de modos diverse con relation al graphia (con o sin hyphen) e inflexion (con o sin pluralisation del secunde elemento) de iste typo de parola. In le IED, illos sole apparer graphate sin hyphen, ma il ha nulle indication sur le plural. In theoria, tote le variationes sequente es possibile: *stato nation, stato-nation, statos nation, statos-nation, statos nationes, statos-nationes*. In certe casos, le termino adoptate per Interlingua es graphate como un sol parola e, allora, ha un comportamento morphologic identic a lo de palabras simple, non-composite: *porcospino*, plural *porcospinos*.

Un titulo o specification que antecede un nomine proprie es tamben un caso de apposition. Anque ci, le linguas de controlo presenta practicas diverse: le titulo pote apparer con initial minuscule o majuscule. Quando le titulo es parte insubstituibile de un nomine geographic o de un personage historic, il pare plus adequate scriber lo con majuscule: *Fluvio Nilo, Via Appia, Monte Everest, Sancta Maria*. Ma si le titulo es un deferentia honorari, professional o academic, illo pote graphar se con minuscule: *doctor Juvenal Urbino, general Franco, papa Francisco, regina Elizabeth*.

Nomines de entitates politic sole includer le preposition *de* inserte inter le titulo e le nomine: *Provincia de Buenos Aires, Stato de California, Republica Federal de Germania*. Isto pote evenir con alcun altere denominationes geographic tamben, per tradition o secundo un uso local specific: *Strata de Rivoli, Deserto de Sahara, Stricto de Magallanes*.